

**Ediție îngrijită de judecător dr.
Vasile Bozeșan**

CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

Actualizat la 1 octombrie 2025

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

**Ediție îngrijită de judecător dr.
Vasile Bozeșan**

CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

Actualizat la 1 octombrie 2025

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2025-

TITLUL PRELIMINAR

Domeniul de reglementare al Codului de procedură civilă și principiile fundamentale ale procesului civil

Capitolul I

Domeniul de reglementare al Codului de procedură civilă

Art. 1. Obiectul și scopul Codului de procedură civilă. (1) Codul de procedură civilă, denumit în continuare codul, stabilește regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii, în scopul îndeplinirii justiției în materie civilă.

(2) În îndeplinirea justiției, instanțele judecătorești îndeplinesc un serviciu de interes public, asigurând respectarea ordinii de drept, a libertăților fundamentale, a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, aplicarea legii și garantarea supremației acesteia.

Art. 2. Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă. (1) Dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă.

(2) De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare.

Corelații: Codul de procedură fiscală (Legea nr. 207/2015) – Art. 3 alin. (2): Unde prezentul cod nu dispune, se aplică prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, republicat, în măsura în care acestea pot fi aplicabile raporturilor dintre autorități publice și contribuabili/plătitori.

Art. 3. Aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului. (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

Art. 4. Aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene. În materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților.

Corelații: ■ Constituția României – Art. 148 alin. (2): Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

■ TFUE (Tratatul Privind Funcționarea Uniunii Europene) – art. 288: Pentru exercitarea competențelor Uniunii, instituțiile adoptă regulamente, directive, decizii, recomandări și avize. *Regulamentul* are aplicabilitate generală. Acesta este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în fiecare stat membru. *Directiva* este obligatorie pentru fiecare stat membru destinat

cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele. *Decizia* este obligatorie în toate elementele sale. În cazul în care se indică destinatarii, decizia este obligatorie numai pentru aceștia. Recomandările și avizele nu sunt obligatorii.

Capitolul II

Principiile fundamentale ale procesului civil

Art. 5. Îndatoriri privind primirea și soluționarea cererilor. (1) Judecătorii au îndatorirea să primească și să soluționeze orice cerere de competența instanțelor judecătorești, potrivit legii.

(2) Niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă.

(3) În cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității.

(4) Este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecării.

Corelații: Codul civil – art. 1: (1) Sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.

(2) În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

(3) În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

(4) Numai uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

Art. 6. Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil. (1) Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilă de lege. În acest scop, instanța este datoare să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecării.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite.

Corelații: ■ Constituția României – Art. 21 alin. (3): Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

■ **CEDO** – Art. 6 par. 1 teza I: Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil.

Art. 7. Legalitatea. (1) Procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii.

(2) Judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părților din proces.

Art. 8. Egalitatea. În procesul civil părților le este garantată exercitarea drepturilor procesuale, în mod egal și fără discriminări.

Art. 9. Dreptul de dispoziție al părților. (1) Procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat sau, în cazurile anume prevăzute de lege, la cererea altei persoane, organizații ori a unei autorități sau instituții publice ori de interes public.

(2) Obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.

(3) În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege.

Art. 10. Obligațiile părților în desfășurarea procesului. (1) Părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia.

(2) Dacă o parte deține un mijloc de probă, judecătorul poate, la cererea celeilalte părți sau din oficiu, să dispună înfățișarea acestuia, sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare.

CEDO: Erorile care au împiedicat accesul reclamantei la Curtea Supremă îi erau imputabile în primul rând și în mod obiectiv acesteia, ea fiind reprezentată de către un avocat. Faptul că primul avocat al reclamantei își desfășura activitatea în alt stat constituia o problemă care ține în mod exclusiv de libertatea ei de alegere a reprezentantului legal; cu certitudine, ea își putea angaja un avocat croat, fapt pe care l-a și făcut ulterior. Astfel, reclamanta care era legal reprezentată nu a manifestat diligența necesară pentru modificarea valorii obiectului litigiului în acord cu exigențele dreptului intern (*Zubac c. Croației*, 40160/12, hot. din 5 aprilie 2018, par. 115-121).

Art. 11. Obligațiile terților în desfășurarea procesului. Orice persoană este obligată, în condițiile legii, să sprijine realizarea justiției. Cel care, fără motiv legitim, se sustrage de la îndeplinirea acestei obligații poate fi constrâns să o execute sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare și, dacă este cazul, a unor daune-interese.

Art. 12. Buna-credință. (1) Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți.

(2) Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate. Ea va putea fi obligată, potrivit legii, și la plata unei amenzi judiciare.

(3) De asemenea, partea care nu își îndeplinește cu bună-credință obligațiile procesuale răspunde potrivit alin. (2).

Art. 13. Dreptul la apărare. (1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Părțile au dreptul, în tot cursul procesului, de a fi reprezentate sau, după caz, asistate în condițiile legii.

(3) Părților li se asigură posibilitatea de a participa la toate fazele de desfășurare a procesului. Ele pot să ia cunoștință de cuprinsul dosarului, să propună probe, să își facă apărări, să își prezinte susținerile în scris și oral și să exercite căile legale de atac, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

(4) Instanța poate dispune înfățișarea în persoană a părților, chiar atunci când acestea sunt reprezentate.

Art. 14. Contradictorialitatea. (1) Instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel.

(2) Părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea.

(3) Părțile au obligația de a expune situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute. Părțile au obligația de a expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză.

(4) Părțile au dreptul de a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu.

(5) Instanța este obligată, în orice proces, să supună discuției părților toate cererile, excepțiile și împrejurările de fapt sau de drept invocate.

(6) Instanța își va întemeia hotărârea numai pe motive de fapt și de drept, pe explicații sau pe mijloace de probă care au fost supuse, în prealabil, dezbaterii contradictorii.

Nota coord.: Contradictorialitatea are dublă valență, și anume una *scrisă*, respectiv una *orală*.

Prima se realizează prin intermediul actelor scrise de procedură care trebuie cunoscute de către partea adversă, iar cea din urmă se asigură prin intermediul oralității, în fața instanței. Ca regulă, ambele componente ale contradictorialității trebuie asigurate în cadrul procesului, cu excepția cazurilor în care, potrivit legii, există derogări de la contradictorialitatea orală sau chiar de la ambele (scrisă și orală). De pildă:

- când procedura este doar scrisă, iar judecata se face fără citare, este suprimată doar contradictorialitatea orală, cea scrisă fiind asigurată prin comunicarea/luarea la cunoștință a cererii și înscrisurilor de către partea adversă care are posibilitatea de a critica și răspunde la susținerile adversarului său [e.g., procedura cu privire la cererile cu valoare redusă este, ca regulă, una scrisă – art. 1030 alin. (1) C. pr. civ.].

- când judecata se face doar pe baza cererii și a înscrisurilor petentului, fără comunicarea acestora către intimat/pârât și fără citarea părților (fără dezbateri/concluzii orale), este suprimată atât contradictorialitatea scrisă, cât și cea orală [e.g., art. 999 alin. (2) teza a II-a C. pr. civ., conform căruia, „în caz de urgență deosebită, ordonanța va putea fi dată chiar în aceeași zi, instanța pronunțându-se asupra măsurii solicitate pe baza cererii și actelor depuse, fără concluziile părților”];

În cazurile în care, potrivit legii, este suprimată doar contradictorialitatea orală, orice chestiune ridicată de către una dintre părți prin actele lor de procedură ori cele invocate din oficiu de către instanță trebuie, în mod obligatoriu, comunicată părții adverse/părților pentru a-și putea exprima, pe cale scrisă, un punct de vedere asupra acesteia (contradictorialitatea scrisă).

Art. 15. Oralitatea. Procesele se dezbate oral, cu excepția cazului în care legea dispune altfel sau când părțile solicită expres instanței ca judecata să se facă numai pe baza actelor depuse la dosar.

Art. 16. Nemijlocirea. Probele se administrează de către instanța care judecă procesul, cu excepția cazurilor în care legea stabilește altfel.

Art. 17. Publicitatea. Ședințele de judecată sunt publice, în afară de cazurile prevăzute de lege.

Corelații: CEDO – Art. 6 par. (1) teza a II-a: Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

Art. 18. Limba desfășurării procesului. (1) Procesul civil se desfășoară în limba română.

(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii.

(3) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin traducător autorizat, dacă legea nu prevede altfel.

(4) Cererile și actele procedurale se întocmesc numai în limba română.

Corelații: Constituția României – Art. 128: (Folosirea limbii materne și a interpretului în justiție)

(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.

(3) Modalitățile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiției și să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați.

Art. 19. Continuitatea. Judecătorul învestit cu soluționarea cauzei nu poate fi înlocuit pe durata procesului decât pentru motive temeinice, în condițiile legii.

Art. 20. Respectarea principiilor fundamentale. Judecătorul are îndatorirea să asigure respectarea și să respecte el însuși principiile fundamentale ale procesului civil, sub sancțiunile prevăzute de lege.

Art. 21. Încercarea de împăcare a părților. (1) Judecătorul va recomanda părților soluționarea amiabilă a litigiului prin mediere, potrivit legii speciale.

(2) În tot cursul procesului, judecătorul va încerca împăcarea părților, dându-le îndrumările necesare, potrivit legii.

Art. 22. Rolul judecătorului în aflarea adevărului. (1) Judecătorul soluționează litigiul conform regulilor de drept care îi sunt aplicabile.

(2) Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greșeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor și prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunțării unei hotărâri temeinice și legale. În acest scop, cu privire la situația de fapt și motivarea în drept pe care părțile le invocă, judecătorul este în drept să le ceară să prezinte explicații, oral sau în scris, să pună în dezbateră acestora orice împrejurări de fapt sau de drept, chiar dacă nu sunt menționate în cerere sau în întâmpinare, să dispună administrarea probelor pe care le consideră necesare, precum și alte măsuri prevăzute de lege, chiar dacă părțile se împotrivesc.

(3) Judecătorul poate dispune introducerea în cauză a altor persoane, în condițiile legii. Persoanele astfel introduse în cauză vor avea posibilitatea, după caz, de a renunța la judecată sau la dreptul pretins, de a achiesa la pretențiile reclamantului ori de a pune capăt procesului printr-o tranzacție.

(4) Judecătorul dă sau restabilește calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecătăii, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire. În acest caz judecătorul este obligat să pună în discuția părților calificarea juridică exactă.

(5) Cu toate acestea, judecătorul nu poate schimba denumirea sau temeiul juridic în cazul în care părțile, în virtutea unui acord expres privind drepturi de care, potrivit legii, pot dispune, au stabilit calificarea juridică și motivele de drept asupra cărora au înțeles să limiteze dezbaterile, dacă astfel nu se încalcă drepturile sau interesele legitime ale altora.

(6) Judecătorul trebuie să se pronunțe asupra a tot ceea ce s-a cerut, fără însă a depăși limitele investiției, în afară de cazurile în care legea ar dispune altfel.

(7) Ori de câte ori legea îi rezervă judecătorului puterea de apreciere sau îi cere să țină seama de toate circumstanțele cauzei, judecătorul va ține seama, între altele, de principiile generale ale dreptului, de cerințele echității și de buna-credință.

Nota coord.:

■ Art. 22 alin. (1) evocă principiul *iura novit curia* (*instanța cunoaște și aplică dreptul*) în sensul că, în paradigma raționamentului (silogismului) judiciar, instanța aplică norma juridică (premisea majoră) la situația de fapt (premisea minoră) pentru a obține soluția (concluzia silogismului).

■ Principiul *iura novit curia* nu privește calificarea/recalificarea cererii sau a apărării (de fond sau procedurale), ci (doar) însăși *soluționarea* acestora după administrarea și aprecierea probelor.

■ Calificarea/recalificarea cererii se raportează la disponibilitatea titularului acesteia, esențială fiind identificarea și circumscrierea acestei disponibilități, uneori inexact sau echivoc exprimată.

■ Nu se confundă *calificarea/recalificarea cererii* (demers ce implică identificarea și adecvarea disponibilității reale a titularului) cu simpla *redenumire a cererii*, potrivit art. 152 C. pr. civ. (măsură formală de înlocuire a denumirii greșite a unei cereri cu privire la care disponibilitatea reală a titularului este, în principiu, neechivocă).

■ În calificarea/recalificarea unei cereri de chemare în judecată are relevanță, în principiu, doar disponibilitatea reclamantului, în calitate sa de titular al demersului procesual supus calificării/recalificării. Prevederile art. 22 alin. (4) și (5) C. pr. civ. nu pot fi interpretate ca recunoscând părâtului un drept de opțiune asupra calificării/recalificării cererii reclamantului (fără însă a fi exclusă posibilitatea unui acord expres al părților în acest sens).

Art. 23. Respectul cuvenit justiției. (1) Cei prezenți la ședința de judecată sunt datori să manifeste respectul cuvenit față de instanță și să nu tulbure buna desfășurare a ședinței de judecată.

(2) Președintele veghează ca ordinea și solemnitatea ședinței să fie respectate, putând lua în acest scop orice măsură prevăzută de lege.

Capitolul III

Aplicarea legii de procedură civilă

Art. 24. Legea aplicabilă proceselor noi. Dispozițiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare.

Corelații: Legea nr. 76/2012 – art. 3: (1) Dispozițiile Codului de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acestuia în vigoare.

(2) Procesele începute prin cereri depuse, în condițiile legii, la poștă, unități militare sau locuri de deținere înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă rămân supuse legii vechi, chiar dacă sunt înregistrate la instanță după această dată.

Nota coord.: Pentru a tranșa chestiunea conflictului intertemporal între Codul de procedură civilă din 1865 și noul Cod de procedură civilă se recurge la dispozițiile Legii nr. 76/2012. Dimpotrivă, dispozițiile art. 24-27 C. pr. civ. sunt aplicabile doar proceselor și executărilor silite începute sub imperiul noului Cod de procedură civilă (*i.e.*, începute cu data de 15.02.2013), pentru a determina aplicarea în timp a diferitelor forme ale acestuia survenite ca urmare a modificărilor ulterioare intrării sale în vigoare, precum și a formelor modificate ale dispozițiilor procesual civile din legile speciale.

Art. 25. Legea aplicabilă proceselor în curs. (1) Procesele în curs de judecată, precum și executările silite începute sub legea veche rămân supuse acelei legi.

(2) Procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal învestite vor continua să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început. În caz de trimitere spre rejudecare, dispozițiile legale privitoare la competență, în vigoare la data când a început procesul, rămân aplicabile.

(3) În cazul în care instanța învestită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi. Dispozițiile alin. (1) rămân aplicabile.

Nota coord.: Art. 25 C. pr. civ. cuprinde în structura sa reguli aplicabile în funcție de tipul normelor procesual civile, respectiv:

► alin. (1) – regula aplicabilă *normelor de procedură propriu-zisă*, în privința cărora legea veche supraviețuiește (ultraactivează), astfel încât procesele în curs la data intervenirii legii noi urmează/continuă să fie judecate potrivit legii în vigoare la data la care acestea au început;

► alin. (2) – regula aplicabilă *normelor de competență*, în sensul că schimbarea prin legea nouă a competenței instanței nu afectează judecata proceselor în curs sub aspectul competenței instanțelor anterior învestite;

► alin. (3) – regula aplicabilă *normelor de organizare judiciară* care sunt de imediată aplicare, inclusiv în cadrul proceselor în curs la data apariției noii legi, bineînțeles sub rezerva ca legiuitorul să nu prevadă altfel (*e.g.*, o lege care introduce un nou caz de incompatibilitate a judecătorului este de imediată aplicare, inclusiv în cadrul proceselor în curs).

Art. 26. Legea aplicabilă mijloacelor de probă. (1) Legea care guvernează condițiile de admisibilitate și puterea doveditoare a probelor preconstituite și a prezumțiilor legale este cea în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârșirii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii.

(2) Administrarea probelor se face potrivit legii în vigoare la data administrării lor.

Art. 27. Legea aplicabilă hotărârilor. Hotărârile rămân supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul.

Art. 28. Teritorialitatea legii de procedură. (1) Dispozițiile legii de procedură se aplică tuturor proceselor care se judecă de către instanțele române, sub rezerva unor dispoziții legale contrare.

(2) În cazul raporturilor procesuale cu element de extraneitate, determinarea legii de procedură aplicabile se face potrivit normelor cuprinse în cartea a VII-a.